

B O G A N M E L D E L S E R

Jacob Marschak: Income, Employment and the Price Level, Augustus M. Kelley, Inc., New York 1951, 95 sider.

Dette lille hefte er et vary-typed kompendium bygget på Marschaks forelæsninger ved University of Chicago 1948 og 1949. Kompendiet er udgivet af et par studerende og åbenbart blevet til på grundlag af disses forelæsningsnotater. Ifølge forordet har Marschak ikke selv gennemarbejdet bogen systematisk, og det er vel denne specielle tilblivelsesmetode, som må bære skylden for forskellige mindre væsentlige småfejl og misforståelser og unødige gentagelser, som dukker op hist og her. Cowles Commission's frelste højtidelighed genkender man imidlertid hurtigt, og kompendiet giver sikkert et udmærket billede ikke blot af selve undervisningens indhold, men også af den ånd, den bedrives i.

Det er ikke på grund af de fremsatte teoretiske synspunkter, Marschaks fremstilling af pengeteorien har interesse. Stort set følges det sædvanlige keynesianske skema; nyt for anmelderen er egentlig blot Lecture 10 og 11, hvor en meget elegant (forøvrigt tidligere publiceret) løsning af aggregationen af individuelle konsumtionsfunktioner til en total konsumtionsfunktion er givet. Videre er der grund til at pege på Marschaks forkærlighed for konsekvenserne af »money-illusion« i et økonomisk system: på dette punkt fører fremstillingen nok væsentlig ud over, hvad man er vant til at finde i lærebøger. Skal man helt til bunds i keynesianske systemer kommer man jo ikke uden om dette spørgsmål, men behandlingen af det er så ny og så usikker, at man må spørge sig, om det er rimeligt at trække det ind i elementær undervisning.

Betydelig større interesse har selve fremstillingsformen. Marschak anvender — som man kunde vente — i stor udstrækning en matematisk fremstilling, illustreret med geometriske figurer. Matematikken

går ikke ud over, hvad der efterhånden regnes for standardudrustning, differentiering af funktioner med flere variable. Geometrien derimod er lidt usædvanlig. Marschak illustrerer gerne sine ligningssystemer to-dimensionalt, også når de indeholder flere variable. Dette gør han gennem anvendelse af den velkendte fremgangsmåde, som anvendes ved løsning af systemer med mange ubekendte og ligninger. Her eliminerer man successivt de ubekendte, indtil man tilsidst står med to ligninger i to ubekendte. Ved yderligere elimination fremkommer da løsningen. Opfatter man imidlertid de to ligninger i to ubekendte som to funktionelle sammenhænge mellem to variable, kan de lægges ind som to kurver i et koordinatsystem og løsningen (for disse to variabelers vedkommende) findes da som skæringspunkt mellem disse to kurver. I almindelighed vil man her være frit stillet m. h. t. hvilke to variable, man vælger at stå tilbage med efter eliminationen; et givet system kan derfor komprimeres til mange forskellige to-dimensionale fremstillinger. Trods sin tilsyneladende elegance forekommer illustrationsmetoden farlig, idet den formentlig let vil lokke til falske analogier med sædvanlig partiel analyse.

Tag et af Marschaks egne eksempler. Vi har et helt ligevægtssystem (af klassisk karakter), som reduceres til to ligninger: een, som angiver sammenhængen mellem (efterspurgt) varemængde og pris, og een, som angiver sammenhængen mellem (udbudt) varemængde og pris totalt i samfundet, under forudsætning af, at systemets ligninger iøvrigt er opfyldte (bl. a. forskellige ligevægtsvilkår). Det er klart, at disse to ligninger eller kurver, *ikke* er sædvanlige efterspørgsels- og udbudskurver (Marschak anvender da også selv citations-tegn, når han kalder dem »Demand for output as a whole« og »Supply of output as a whole«), men man forledes let til uden videre at behandle dem, som om de

B O G A N M E L D E L S E R

Jacob Marschak: Income, Employment and the Price Level, Augustus M. Kelley, Inc., New York 1951, 95 sider.

Dette lille hefte er et vary-typed kompendium bygget på Marschaks forelæsninger ved University of Chicago 1948 og 1949. Kompendiet er udgivet af et par studerende og åbenbart blevet til på grundlag af disses forelæsningsnotater. Ifølge forordet har Marschak ikke selv gennemarbejdet bogen systematisk, og det er vel denne specielle tilblivelsesmetode, som må bære skylden for forskellige mindre væsentlige småfejl og misforståelser og unødige gentagelser, som dukker op hist og her. Cowles Commission's frelste højtidelighed genkender man imidlertid hurtigt, og kompendiet giver sikkert et udmærket billede ikke blot af selve undervisningens indhold, men også af den ånd, den bedrives i.

Det er ikke på grund af de fremsatte teoretiske synspunkter, Marschaks fremstilling af pengeteorien har interesse. Stort set følges det sædvanlige keynesianske skema; nyt for anmelderen er egentlig blot Lecture 10 og 11, hvor en meget elegant (forøvrigt tidligere publiceret) løsning af aggregationen af individuelle konsumtionsfunktioner til en total konsumtionsfunktion er givet. Videre er der grund til at pege på Marschaks forkærlighed for konsekvenserne af »money-illusion« i et økonomisk system: på dette punkt fører fremstillingen nok væsentlig ud over, hvad man er vant til at finde i lærebøger. Skal man helt til bunds i keynesianske systemer kommer man jo ikke uden om dette spørgsmål, men behandlingen af det er så ny og så usikker, at man må spørge sig, om det er rimeligt at trække det ind i elementær undervisning.

Betydelig større interesse har selve fremstillingsformen. Marschak anvender — som man kunde vente — i stor udstrækning en matematisk fremstilling, illustreret med geometriske figurer. Matematikken

går ikke ud over, hvad der efterhånden regnes for standardudrustning, differentiering af funktioner med flere variable. Geometrien derimod er lidt usædvanlig. Marschak illustrerer gerne sine ligningssystemer to-dimensionalt, også når de indeholder flere variable. Dette gør han gennem anvendelse af den velkendte fremgangsmåde, som anvendes ved løsning af systemer med mange ubekendte og ligninger. Her eliminerer man successivt de ubekendte, indtil man tilsidst står med to ligninger i to ubekendte. Ved yderligere elimination fremkommer da løsningen. Opfatter man imidlertid de to ligninger i to ubekendte som to funktionelle sammenhænge mellem to variable, kan de lægges ind som to kurver i et koordinatsystem og løsningen (for disse to variabelers vedkommende) findes da som skæringspunkt mellem disse to kurver. I almindelighed vil man her være frit stillet m. h. t. hvilke to variable, man vælger at stå tilbage med efter eliminationen; et givet system kan derfor komprimeres til mange forskellige to-dimensionale fremstillinger. Trods sin tilsyneladende elegance forekommer illustrationsmetoden farlig, idet den formentlig let vil lokke til falske analogier med sædvanlig partiel analyse.

Tag et af Marschaks egne eksempler. Vi har et helt ligevægtssystem (af klassisk karakter), som reduceres til to ligninger: een, som angiver sammenhængen mellem (efterspurgt) varemængde og pris, og een, som angiver sammenhængen mellem (udbudt) varemængde og pris totalt i samfundet, under forudsætning af, at systemets ligninger iøvrigt er opfyldte (bl. a. forskellige ligevægtsvilkår). Det er klart, at disse to ligninger eller kurver, *ikke* er sædvanlige efterspørgsels- og udbudskurver (Marschak anvender da også selv citations-tegn, når han kalder dem »Demand for output as a whole« og »Supply of output as a whole«), men man forledes let til uden videre at behandle dem, som om de

var det. Gennem på denne måde at kortslutte sine systemer, synes jeg, Marschak blot opnår at tilsløre systemernes mere komplicerede natur. Denne indvending ligger selvfølgelig blot på det pædagogiske plan, men det er jo også netop det, det her drejer sig om.

Et punkt, som fortjener at blive lagt mærke til, er Marschaks forsøg på hensyntagen til og anvendelse af statistiske metoder i den »rene« økonomiske teori. Det gælder ikke blot ved den ovenfor nævnte behandling af konsumtionsfunktionens aggregative problem, men også mere i almindelighed ved behandlingen af de forskellige små modeller. At f. ex. allerede på et så elementært niveau indføre begrebet »reduced form« kan blot hilses velkommen; overhovedet er det nok i denne henseende vi på disse kanter af kloden har mest at lære af Marschaks forelæsninger.

Til kompendiet er føjet en lang række opgaver, der nærmest bliver numeriske regneøvelser over tekstens teoretiske fremstilling. Sådant er jo yderst nyttigt.

Bent Hansen.

Rosa Luxemburg: The Accumulation of Capital, Routledge and Kegan Paul Ltd., London 1951, 475 sider. Pris: 35 sh.

I et foregående nummer af dette tidsskrift læste man til sin forbavselse, at den store økonomisk-historiker E. Heckscher skulle have givet udtryk for den opfattelse, »at Marx ikke er en forfatter, som dannede mennesker interesserede sig for«. Jeg har ikke undersøgt, hvilken sammenhæng denne sætning er revet ud af, og hvad den sigter til konkret, men i alle tilfælde: den er dybt kompromitterende for dem, som her benævnes »de dannede«; thi det kan næppe være mangel på åndens dannelse, som har foranlediget, at Marx's lærling og kritiker Rosa Luxemburgs berømte arbejde *Akkumulation des Kapitales* nu er blevet udsendt på engelsk, inkorporeret i en serie af klassiske bøger — *Rare Masterpieces of Philosophy and Science* — forsynet med

forord af ypperstepræstinden i den keyneske menighed i Cambridge, Joan Robinson.

Luxemburgs værk behøver vel ikke i sig selv nogen præsentation. Hvordan man end vil tolke hendes problemer og løsninger — Joan Robinson præsenterer en sådan tolkning i sit forord — er så meget dog åbenbart, at hovedvægten ligger på betingelserne for den kapitalistiske økonomis stadige expansion; heri ligger vel også grunden til, at *Akkumulation des Kapitales* er blevet udsendt netop nu, hvor jo spørgsmålet om »reproduktionen i udvidet skala«, som Marx kalder det, er kommet i forgrunden af den teoretiske debat gennem Harrod's, Hicks', Domar's o. a. arbejder, og også på det praktiske plan som bekendt er pinligt aktuelt.

Det er ganske ejendommeligt at se, med hvilken iver nationaløkonomien i de sidste 15—20 år har arbejdet med at besvare det ene efter det andet af Marx's gamle problemer. I 30'erne tog Keynes spørgsmålet om den effektive efterspørgsel op til behandling ud fra kortsigtssynspunkter. Nu gælder det spørgsmålet, om et kapitalistisk samfund opfylder de nødvendige betingelser for på lang sigt at vedligeholde en stadig expansion ved højt beskæftigelsesniveau? Stadig voksende »produktivkraft« og høj beskæftigelse synes intimt forbundne; kan man ikke i det lange løb opnå det første, opnår man heller ikke det andet, men kan man overhovedet tænke sig vilkårene for en stadig voksende produktivkraft opretholdt i det lange løb. Det var jo ved studiet af sådanne spørgsmål, Marx mente at finde det kapitalistiske samfunds fundamentale »modsatninger«. Selve Marx's analytiske udgangspunkt: skemaet for »simpel reproduktion« danner stadig et fuldtud acceptabelt udgangspunkt — ja, et tilmed højmoderne udgangspunkt — for en analyse af dette problem; Marx's reproduktions-skema kan jo nemlig enklest opfattes som en Leontief-matrix af fjerde orden med kapitalvareindustri, konsumvareindustri, kapitalister og arbejdere som de fire sek-